

Marcin Wojtasik

Katecheza w służbie parafii

Łódzkie Studia Teologiczne 16, 265-275

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. MARCIN WOJTASIK
Katolicki Uniwersytet Lubelski
Lublin

KATECHETA W SŁUŻBIE PARAFII

WSTĘP

Problem angażowania się katechety w służbę na rzecz parafii budzi zainteresowanie nie tylko biskupów czy kapłanów, żyjących na co dzień problemami katechizacji, oraz ogromnej rzeszy młodych ludzi uczestniczących w lekcjach religii, ale również całego Ludu Bożego, do którego katecheta należy i w którym pełni szczególną katechetyczną funkcję. Stanowisko, jakie zajmuje katecheta we wspólnocie wiernych przyciąga w sposób naturalny uwagę nie tylko chrześcijan, ale również ludzi niewierzących czy walczących z wiarą. Pozycja katechety, będąca wynikiem długiej formacji, wymaga również od niego samego zachowania postawy godnej osoby uobecniającej i przepowiadającej Chrystusa Najwyższego Kapłana. W tym miejscu rodzi się wielkie napięcie, będące wynikiem zderzenia dużych oczekiwań ze strony wiernych i zwykłych słabości człowieka, który w momencie przyjęcia na siebie obowiązku bycia katechetą staje się reprezentantem Chrystusa i nauczającego Kościoła¹. Po powrocie katechezy do szkoły dyskusja na temat roli katechety służącego parafii wciąż nie przynosi ostatecznych i jednoznacznych rozstrzygnięć.

Niniejsze artykuł będzie próbą ukazania katechety jako człowieka zaangażowanego w służbę parafii. Najpierw zostanie ukazany obraz parafii widziany przez współczesnego człowieka. Następnie zakres kompetencji katechety parafialnego. Kolejnym krokiem będzie zwrócenie uwagi na katechetę jako przewodnika na drogach katechezy we wspólnocie parafialnej. Na końcu poczynię próbę wskazania konkretnych sposobów działania katechety w parafii.

¹ Zob. J. Machniak, Duchowość kapłana na podstawie Adhortacji Jana Pawła II, *Pastores dabo Vobis*, w: *Pastorem dabo vobis*. Sympozjum. Posynodalna adhortacja apostołska Ojca Świętego Jana Pawła II, *O formacji kapłanów we współczesnym świecie*, red. J. Machniak, Lublin 1994, s. 68.

1. WSPÓŁCZESNY OBRAZ PARAFII

Słowo katecheza (gr. *katechesis*), z którym związała się przez wieki parafia pojawia się w III w. w pismach św. Hipolita². Jednak początek katechezy wiąże się z narodzinami Kościoła w dniu Pięćdziesiątnicy³. Również słowo parafia (gr. *paroikija*) jest w Kościele od IV w. nazwą podstawowej komórki, kiedy chrześcijaństwo z miast rozprzestrzeniło się na małe ośrodki wiejskie⁴. Nie ma wątpliwości, że parafia sięga także początków Kościoła i dlatego należy stwierdzić, że katecheza istniała w niej od samego początku funkcjonowania Kościoła i rosła wraz z jego rozwojem⁵.

Posługa katechetyczna w parafii jest jednym z tych działań Kościoła, których skuteczność w dużej mierze zależy od właściwej i trafnej aktualizacji stojących przed nią celów. Jednym ze sposobów przeprowadzania tejże aktualizacji może być – według *Dyrektorium ogólnego o katechizacji* – analiza „pola świata”, czyli sytuacji egzystencjalnej, w jakiej przychodzi dążyć ku zbawieniu wspólnocie eklezjalnej (por. DOK 24–33).

W budowaniu wspólnoty parafialnej szczególnie ważna jest rola młodzieży, która „jest nadzieją Kościoła”. Analiza świadomości eklezjalnej tej grupy społecznej pokazuje, jakie są efekty nauczania religii w szkole w minionych dziesięcioleciach. Na pytanie: „Z czym ci się kojarzy katecheza?”, odpowiedź młodych katechizowanych jest jedna: „Ze szkołą”. Gdy zapytamy: „Z czym ci się kojarzy parafia”, raczej nie usłyszymy w odpowiedzi, że z katechezą. Można natomiast usłyszeć, że parafia to: „miejsce różnego rodzaju organizacji”; „księża, którzy wiecznie nie mają czasu”; „bardziej lub mniej nudne nabożeństwa”; „to wspólnota, w której się gromadzą ci, którzy chcą”; „jednostka administracyjna Kościoła”; „wszechwładny proboszcz, który za dobre wynagradza, a za złe karze”⁶.

W świetle wskazań dokumentów katechetycznych Kościoła, nauczanie religii w szkole jest tylko jednym z miejsc, gdzie Kościół spełnia swą posługę katechetyczną. Szkolne nauczanie religii jest częścią katechezy (por. DOK 73). Mamy więc do czynienia z procesem, w którym w świadomości młodzieży część stała się całością. Dla współczesnych katechizowanych parafia przestała być miejscem kateche-

² Por. J. Michalski, *Katecheza parafialna w Polsce po Soborze Watykańskim II*, Olsztyn 1997.

³ Por. M. Zając, *Katecheza parafialna*, w: *Wybrane zagadnienia katechetyczne*, red. J. Stali, Tarnów 2003, s. 144.

⁴ Por. S. Lanza, *Parafia*, w: *Encyklopedia chrześcijaństwa*, red. H. Witczak, Kielce 2000, s. 542.

⁵ Por. M. Zając, dz.cyt., s. 144.

⁶ Por. K. Panus, *Konieczność katechezy parafialnej*, w: *Katecheza parafialna – reaktywacja*, red. R. Chałupniak, J. Kochel, J. Kostorz, Opole 2006, s. 118.

zy i głoszenia słowa Bożego. Przytoczone wypowiedzi pokazują, iż zaczynamy obserwować duże zmiany w postrzeganiu nauczycielskiej funkcji parafii⁷.

W tym kontekście warto przypomnieć uwagi o. prof. A. Potockiego OP, który, dokonując bilansu obecności religii w szkolnej rzeczywistości, wykazał, że najbardziej widocznym minusem powrotu nauczania religii do szkoły jest osłabienie więzi młodego pokolenia z własną parafią. Przejawia się to w słabszym udziale dzieci i młodzieży w parafialnych praktykach religijnych. Wyprowadzenie katechezy z parafii zwiększyło ryzyko dezintegracji tego środowiska jako całości i poważnie utrudniło budowanie go jako „wspólnoty wspólnot”. Kontakt dzieci i młodzieży z punktem katechetycznym był podstawowym narzędziem styczności z własną parafią i Kościołem, a katecheza była drogą do parafialnej wspólnoty. Grupy katechetyczne – jedne z ważniejszych mikrowspólnot w strukturze parafii – stanowiły środowisko, z którego rekrutowali się uczestnicy innych mikrowspólnot. Zdaniem o. prof. Potockiego w nowym typie katechezy taka rekrutacja bywa utrudniona⁸.

Do głębokiej refleksji skłania fakt, iż Kościół potrafił przekonać do udziału w katechezie szkolnej od 70% do 90% polskiej młodzieży, natomiast do udziału w niedzielnej i świątecznej mszy świętej udało się mu pozyskać jedynie 30% młodych ludzi. To musi niepokoić. Oznacza bowiem, że katecheza szkolna nie prowadzi do zaangażowanego życia chrześcijańskiego. Potwierdzają tę prawidłowość statystyki dotyczące przystępowania do sakramentów świętych. Ksiądz Witold Zdaniewicz stwierdza, że do I Komunii Świętej przystępuje 92,5% dzieci, a sakrament bierzmowania przyjmuje 90,1% młodzieży szkolnej. Dostrzegając, iż tylko 30% młodzieży uczestniczy w niedzielnej i świątecznej mszy świętej, należy skonstatować, że 2/3 przygotowanej do sakramentu dojrzałości młodzieży nie odkryło wartości Eucharystii, ku której katecheza miała ją prowadzić⁹.

Optymizm i nadzieja pokładana przez Jana Pawła II w młodych była charakterystyczną cechą jego pontyfikatu. Wystarczy przypomnieć słowa papieża wypowiedziane w przemówieniu z okna Pałacu Apostolskiego przed modlitwą *Anioł Pański* w dzień inauguracji pontyfikatu, 22 października 1978 r.: „Wy jesteście przyszłością świata! Wy jesteście nadzieją Kościoła! Wy jesteście moją nadzieją!”. W tym kontekście można prowokacyjnie zapytać: „Czy parafia jest nadzieją młodzieży? Czy parafia szuka młodzieży, czy ma jej coś do zaoferowania?”. Współczesne duszpasterstwo parafialne jest zbyt często skostniałe, masowe i mało

⁷ Por. R. Murawski, *Działania katechetyczne w parafii w świetle Dyrektorium ogólnego i polskiego*, w: *Przesłanie dokumentów katechetycznych Kościoła w Polsce*, red. S. Dziekoński, Warszawa 2003, s. 56.

⁸ Por. A. Potocki, *Katecheza między „niebem” a „ziemią” – między parafią a szkołą*, „Katecheta” 45, 2001, nr 2, s. 14; T. Panuś, *Perspektywy katechizacji szkolnej w polskiej rzeczywistości*, „Analecta Cracoviensia” 33, 2001, s. 547–548.

⁹ J. Mariański, *Religia i moralność w społeczeństwie polskim: współzależność czy autonomia?*, w: *Kondycja moralna społeczeństwa polskiego*, Kraków 2002, s. 485–492.

atrakcyjne. Tymczasem oddziaływanie na katechizowanych musi mieć charakter dwustronny; katecheta oddziałuje na młodzież, ale też jest przez nią kształtowany i musi uwzględnić jej oczekiwania i aspiracje¹⁰. Bardzo wysoko ceniona jest dzisiaj u katechety parafialnego zdolność zjednywania młodzieży, jego osobiste przekonania i pasje, dojrzała osobowość, mądrość życiowa i ugruntowana wiara.

2. KATECHETA PARAFIALNY I JEGO KOMPETENCJE

Po długim czasie dyskusji uporano się z określeniem dotyczącym rozróżnienia między katechezą szkolną oraz katechezą parafialną. Zadania szkolnej katechezy czy nauczania religii zostały określone w polskim *Dyrektorium katechetycznym* jako wychowanie chrześcijańskie i przekaz nauki wiary. Lekcja religii domaga się przy tym takiej samej systematyczności i organizacji jak inne przedmioty szkolne (Por. PDK 83). Ponieważ „miejsca katechizacji nadają jej szczególne cechy charakterystyczne”¹¹, stąd w szkolnej katechezie akcent zostaje położony bardziej na nauczanie i wychowanie niż na wtajemniczenie, choć nie oznacza to całkowitego pozbawienia katechezy szkolnej tego wymiaru. Niemniej, napotyka on na znaczne trudności w jego pełnej realizacji. Wynika to z faktu, że z samej swej istoty wtajemniczenie chrześcijańskie domaga się wspólnoty Kościoła i tylko w niej może być w pełni zrealizowane.

W odniesieniu do katechezy parafialnej formułuje się jej cel ogólny jako „kształtowanie wiary dojrzałej, włączenie w Kościół, pomoc w wyborze drogi powołania chrześcijańskiego i podjęcie zadań w Kościele” (PDK 105). Katecheza ta powinna zatem mieć charakter bardziej wtajemniczenia chrześcijańskiego, odwoływać się do doświadczenia wiary, wspierać je, umożliwiać i prowadzić do jej rozwoju. Spotkania katechetyczne powinny iść bardziej w kierunku celebracji niż lekcji religii (PDK 107). Należy jednak zauważyć, że nie chodzi tutaj o rozdział tych dwóch form katechezy, lecz o wskazanie na pewne akcenty, które wzajemnie się uzupełniają oraz wspierają realizację całego procesu katechetycznego jednej i tej samej katechezy.

Takie rozumienie katechezy szkolnej i parafialnej implikuje kompetencje osób, które angażują się w proces katechetyczny. Należy zauważyć, że wymagania stawiane przez Kościół katechetom odnoszą się zarówno do katechetów szkolnych, jak i parafialnych. Przykładem może tu być wymagana przez Kościół „dojrzałość ludzka, chrześcijańska i apostołska katechetów” (por. DOK 239), jak również wynikające z niej kompetencje osobowościowe, merytoryczne (biblijno-

¹⁰ Por. T. Panuś, *Potrzeba katechezy parafialnej*, „Ateneum Kapłańskie” 96, 2004, nr 2, s. 220.

¹¹ R. Murawski, *Duszpasterstwo katechetyczne przygotowujące do sakramentów bierzmowania i małżeństwa*, „Katecheta” 49, 2005, nr 9, s. 16.

-teologiczne, humanistyczne) oraz pedagogiczno-psychologiczne (dydaktyczne) DOK 240–244).

Kompetencje katechety szkolnego, ze względu na charakter szkolnej katechezy, miejsce i sposób jej prowadzenia, wpisane w całokształt szkolnego nauczania i wychowania, zdominowane będą poprzez „nauczycielski” profil jego działalności. Szczęólnego znaczenia nabierają tutaj kompetencje dydaktyczne i pedagogiczne.

W odniesieniu do katechety parafialnego należy akcenty te rozłożyć inaczej, akcentując taki rodzaj kompetencji, które odpowiadałyby najbardziej charakterowi katechezy parafialnej. Jest ona bowiem związana głównie z przygotowaniem do przyjęcia sakramentów świętych, doświadczeniem wiary, życiem wspólnotowym czy wymiarem liturgicznym. Spośród możliwych określeń i szczególnych kompetencji katechety parafialnego, należy przede wszystkim zaakcentować „kompetencje duszpasterskie i mistagogiczne”. Wydaje się bowiem, że wymiar mistagogiczny katechezy parafialnej oraz jej ścisły związek z duszpasterstwem ogólnym, a zwłaszcza „sakramentalnym”, odróżniają ją najbardziej od katechezy szkolnej. Nadają jej równocześnie ów specyficzny charakter, który pozwala na zrealizowanie stawianych przed nią celów. Chodzi zwłaszcza o doświadczenia wspólnoty, dzielenie się wiarą oraz doświadczenie Boga w liturgii (por. PDK 105–107).

3. WIODĄCA ROLA KATECHETY PARAFIALNEGO

To, czego się oczekuje w perspektywie katechezy przy parafiach od wszystkich zarządzających wspólnotami parafialnymi, to w opinii Jana Pawła II takiego stylu głoszenia Ewangelii, które polegałoby na promieniowaniu wiary i miłości, na obecności zdolnej do wzbudzenia największej miłości, nie raniącej ludzkiego serca¹². Zawsze jednak winno być ono połączone trwale z czystym i wyraźnym wyznawaniem wyjątkowości Jezusa Chrystusa oraz zbawienia w Nim oferowanego¹³.

Dlatego trzeba otwarcie zapytać o kwalifikacje kandydatów na stanowiska katechetyczne w parafii¹⁴. Chodzi o wskazanie cech charakteru, jakie powinien reprezentować sprawujący katechetyczne funkcje w parafii oraz jego kwalifikacji zawodowych. Ze zdumieniem można odkryć, że takie pytania były precyzyjnie

¹² Jan Paweł II, *Prezbitera – służebne uczestnictwo w kapłaństwie Chrystusa*, Katecheza środowca, 31 III 1993, w: *Wierzę w Kościół jeden, święty, powszechny i apostołski*, red. S. Dziwisz [i in.], Watykan 1996, s. 265.

¹³ B. Forte, *Jutro ludzkości – ludzkość jutra. Nowy humanizm chrześcijański*, w: *Chrześcijaństwo jutra*, red. M. Rusecki [i in.], Lublin 2001, s. 469.

¹⁴ Kongregacja do Spraw Duchowieństwa, *Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, Wrocław 2002, nr 1.

postawione przez socjologów religii w kontekście rozważań nad przyszłością parafii już ponad dwie dekady wcześniej¹⁵.

Można podać uznane walory ludzi kierujących zespołami ludzkimi. Istnieje także pewien zasób cech charakteru, które znacznie utrudniają sprawowanie funkcji katechetycznych w parafii. Chodzi tutaj o orientację autorytarną, „[...] która charakteryzuje osoby przesadnie ulegające autorytetom, a zarazem wrogo nastawione do osób zajmujących niższą pozycję w hierarchii społecznej”¹⁶.

W literaturze przedmiotu wyróżnia się siedem cech charakterystycznych dla katechety jako przewodnika w środowisku parafialnym¹⁷:

Koncentracja na sprawach istotnych. Nie może wykonywać wszystkiego i za wszystkich. Powinien wyważać priorytety, widzieć całość spraw i koncentrować się na problemach wiodących w parafii.

Zdolność podejmowania decyzji. Wiąże się ona z samodzielnością i odpowiedzialnością za działania.

Cechy charakteru. Chodzi tu o cnoty kardynalne oraz o takie cechy, jak: prawość, prawdomówność, poczucie sprawiedliwości, odpowiedzialności za innych, którzy darzą katechetę kredytem zaufania.

Znajomość ludzi. Oprócz znajomości zadań niezbywalną cechą kwalifikacyjną katechety parafialnego jest znajomość ludzi. Katecheta musi dobrać sobie właściwych współpracowników.

Ustawiczne kształcenie. Doksztalcanie się w zakresie świadomości istniejących problemów w teologii oraz znajomości nowych rozwiązań i metod katechetycznych.

Komunikacja i informacja. Katecheta parafialny musi wiedzieć, co dzieje się w parafii i równocześnie informować swoich przełożonych i współpracowników o ważnych sprawach parafialnych.

Zaufanie do samego siebie. Pragnienie osiągnięcia sukcesu, przeświadczenie, że idzie się we właściwym kierunku, optymizm nie poddający się rezygnacji. Zaufanie do samego siebie opiera się nie tylko na przesłankach ludzkich, ale wynika z inspiracji nadprzyrodzonej.

Przymioty katechety parafialnego można uściślać od strony teologicznej. Musi on zachować poczucie powszechności w tym, co jest partykularne i powierzone jego trosce pasterskiej¹⁸.

Według nauczania Jana Pawła II konieczne jest porzucenie osobistych ambicji, chęci panowania nad innymi i postawy wywyższania się nad innymi¹⁹. Katecheta służący parafii powinien odznaczać się postawą służebną, realizować wy-

¹⁵ Zob. J. Mariański, *Życie parafii*, Wrocław 1984, s. 142.

¹⁶ Zob. J. Szymołon, J. Siwak, *Autorytaryzm a religijność*, w: *Leksykon socjologii religii*, red. M. Libiszowska-Zółtkowska, J. Mariański, Warszawa 2004, s. 24.

¹⁷ Zob. J. Mariański, dz.cyt., s. 144–145.

¹⁸ Kongregacja do Spraw Duchowieństwa, *Kapłan pasterz i przewodnik*, nr 17.

¹⁹ Zob. A. Michalik, *Duszpasterz wczoraj, dziś i jutro*, t. 1, Tarnów 1997, s. 89.

znaczone funkcje w miłości i braterstwie z przełożonymi, współpracownikami i wiernymi, charakteryzować się świadomością odpowiedzialności za kontynuację dzieła zbawienia i za rozwój wspólnoty, reprezentować postawę otwartą na problemy każdego człowieka²⁰. Dojrzała osobowość katechety wyraża się w praktycznej syntezie życia i spełnianej posługi²¹.

Taki obraz katechety gwarantuje zachowanie religijnej tożsamości wśród katechizowanych bez stosowania środków przymusu. Podstawę uznania jego autorytetu stanowi wiara w istnienie szczególnej więzi między nim a światem nadprzyrodzonym. Akceptacja takiej więzi może zagwarantować podjęcie trudnych wskazań katechetycznych, takich jak asceza, medytacja, zachowanie przykazań. Chociaż trudno jest mówić o jednolitym modelu katechety, to jednak powyższe cechy preferowane są regularnie w licznych opracowaniach²².

4. KLUCZOWE ELEMENTY AKTYWNOŚCI KATECHETY W PARAFII

Pragnę przedstawić teraz konkretne sposoby działania katechety w parafii. Wraz ze zmianą miejsca katechizowania po powrocie religii do szkoły nie zrezygnowano na szczęście z katechizacji parafialnej. W ostatniej dekadzie XX w. katechizacja parafialna zmierzała do pogłębienia motywów i treści wiary²³. Formacja religijna katechizowanego nie mogła się zatrzymać na etapie szkolnym, lecz musiała zapewnić stałą formację apostołską²⁴. Katecheza parafialna w praktyce realizowała się w ramach obrzędów liturgicznych. Konieczność przeprowadzenia takiej katechezy wynikała z braku odpowiednio uformowanej wiary rodziców i znacznej części osób dorosłych²⁵.

Koniecznym zadaniem związanym z celebracją sakramentu chrztu św. staje się duszpasterskie pouczenie, czyli organizacja katechezy przedchrzcielnej²⁶. Taka forma katechetyczna zmierza do tego, aby u rodziców i chrzestnych „wiara oświecana nauką stawała się żywą, wyraźną i czynną, to zaś jest główny i zasad-

²⁰ Zob. M. Zając, *Parafia miejscem katechezy*, w: *Miejsce katechezy rodzina, parafia, szkoła*, red. S. Kulpaczyński, Lublin 2005, s. 95.

²¹ Zob. J. Mariański, dz.cyt., s. 147.

²² Zob. L. Soravito, *Księża animatorzy wspólnot ewangelizacyjnych, Jakie perspektywy?*, w: *Kapłan a katecheza w Europie*, Poznań 2004, s. 73–86.

²³ Por. M. Zając, *Praktyka katechizacji*, w: *Teologia pastoralna*, red. R. Kamiński, t. 2, Lublin 2002, s. 209.

²⁴ Por. M. Majewski, *Lekcja religii a katecheza*, w: *Katechizacja w szkole*, red. M. Majewski, Lublin 1992, s. 58.

²⁵ Por. D. Zimoń, *Chrzest w sytuacji kryzysu wiary w rodzinie*, „Ateneum Kapłańskie”, 69, 1977, s. 221–226.

²⁶ Por. E. Stencel, *Przygotowanie rodziców i chrzestnych do chrztu ich dzieci*, „Rocznik Teologiczny Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej” 43, 1996, z. 6, s. 67.

niczy cel katechezy z racji przyjmowania sakramentów²⁷. Katechezy przygotowujące do chrztu muszą być prowadzone przez katechetę systematycznie i podlegać planowaniu duszpasterskiemu w parafii. Powinny prowadzić do wzrostu wiary rodziców i chrzestnych, którzy potem w sposób odpowiedzialny będą mogli kształtować wiarę własnych dzieci²⁸. Sposobem pogłębiania wiary dorosłych powinien stać się czynny udział w katechizacji ich dzieci przed I Komunią Świętą oraz bierzmowaniem.

Katecheza parafialna musi być realizowana także poprzez katechezę dorosłych, która spełnia wieloraką rolę. Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae* poucza: „Dorośli, w każdym wieku, nie wyłączając osób w wieku podeszłym, które zasługują na szczególną troskę z racji ich doświadczenia i nurtujących ich problemów, są odbiorcami katechezy” (CT 45). Również choroba stwarza szczególną sytuację, w której pomoc katechezy wydaje się czymś niezbędnym – zarówno dla chorego, jak również dla jego rodzin²⁹. Chodzi głównie o ukazanie i wyjaśnienie chrześcijańskiego sensu cierpienia, jak również o pouczenie odnośnie do sprawowania i przygotowania się do sakramentu namaszczenia chorych. Może się to dokonywać podczas udzielania chorym sakramentu namaszczenia chorych oraz innych celebracji liturgicznych³⁰.

O potrzebie katechezy związanej z pokutą mówi Adhortacja apostolska Jana Pawła II *Reconciliatio et poenitentia*. Dokument ten stwierdza, że „najpełniejsza i możliwie adekwatna katecheza o pokucie jest nieodzowna w czasach takich jak nasze, w których dominujące w psychologii i zachowaniu społecznym poglądy są przeciwieństwem pokuty [...], a współczesnemu człowiekowi przychodzi trudniej niż kiedykolwiek uznanie własnych błędów i decyzja zawrócenia z drogi” (RP 26). W działaniach katechety na rzecz parafii powinna pojawić się parafialna katecheza o pojednaniu i pokucie, o sumieniu i jego kształtowaniu. Temu celowi mogą służyć kazania, wykłady, dyskusje, kursy wiedzy religijnej³¹.

Kolejną formą katechezy parafialnej, gdzie angażuje się katecheta, może być przygotowanie do małżeństwa, które odbywa się poprzez katechizację przedmałżeńską³². Dokonuje się na drodze ukazania zamysłu Bożego względem rodziny oraz formowanie uczestników, aby ten zamysł urzeczywistniali. Zaprogramowanym efektem takiej katechezy powinno być „pogłębione poznanie tajemnicy Chrystusa i Kościoła, znaczenia łaski i odpowiedzialności chrześcijańskiego mał-

²⁷ Tamże.

²⁸ Zob. M. Staneta, *Przygotowanie rodzin wierzących przed udzielaniem chrztu dzieciom*, „Ateneum Kapłańskie” 69, 1977, nr 6, s. 227–229.

²⁹ R. Niparko, *Katecheza dorosłych*, Poznań 1987, s. 107.

³⁰ Por. *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*, Katowice 1998, s. 42–45.

³¹ Zob. T. Balewski, *Sakrament pokuty i katecheza*, Warszawa 2000, s. 443–480.

³² Por. J. Laskowski, *Katechumenat przedmałżeński*, „Chrześcijanin w Świecie” 7, 1976, 45, s. 90–94.

żeństwa, jak również przygotowanie do podjęcia czynnego i świadomego udziału w liturgicznym obrzędzie zaślubin” (FC 66).

Trwałość katechezy dorosłych jest uzależniona od jej pogłębienia. Realizując ten postulat, katecheta służący parafii powinien inicjować przede wszystkim czynności wtajemniczenia. Pogłębienie dydaktyczne katechezy domaga się pogłębienia teologicznego ze względu na zachowanie równowagi, albowiem: „Dla każdego człowieka, którego umysł jest otwarty na orędzie ewangeliczne, katecheza stanowi środek szczególnie skuteczny do zrozumienia we własnym życiu planu Bożego i poszukiwania ostatecznego sensu egzystencji i historii tak, że życie poszczególnych ludzi oraz społeczności widziane jest w świetle królestwa Bożego, podporządkowując się jego wymaganiom i poznawalna staje się tajemnica Kościoła jako wspólnota tych, którzy wierzą w Ewangelię” (DCG 21). Poprzez pogłębienie teologiczne odsłania się strona wewnętrzna katechezy, jako przeciwwaga znanej przede wszystkim strony zjawiskowej³³.

W *Dyrektorium ogólnym o katechizacji* stwierdzono, że inicjacja katechumenalna dorosłych, wyraża najlepiej naturę katechezy i umiejscowienie jej w działalności misyjnej Kościoła (DOK 67). W sytuacji pierwszej oraz nowej ewangelizacji katechumenat chrzcielny zajmuje miejsce priorytetowe. Jest modelem inspirowanym katechezą, dlatego powinien znaleźć się w centrum zainteresowania katechety służącego parafii. *Dyrektorium* przypomina, że formacja wiary w katechumenacie dokonuje się w trzech formach katechezy. Pierwsza skupiona jest na biblijnej historii zbawienia. Druga wyjaśnia symbol wiary i Modlitwę Pańską, czyli zawiera akcenty doktrynalne. Wreszcie trzecia ma charakter mistagogiczny i prowadzi do przeżywania osobowego sakramentów oraz wprowadza do wspólnoty. Tą najbardziej uprzywilejowaną i bliską jest parafia.

Na uwagę zasługują także rekolekcje, misje, działalność formacyjna w ramach stowarzyszeń i ruchów kościelnych oraz innych organizacji (np. Światło-Życie, Rycerstwo Niepokalanej, sodalicje, harcerstwo). Katecheza prowadzona w ramach stowarzyszeń traktuje te grupy jako podstawowe wspólnoty, ściśle powiązane z parafią (DOK 262). Praktyka katechetyczna pokazuje, że zaspokajają one potrzebę akceptacji i umożliwiają wspólne poszukiwania oraz nie stwarzają pozo-ru dublowania lekcji religii³⁴. Cechą takich grup jest to, że nie opierają się one na strukturach, lecz na wartościach i odpowiadają w pełni zapotrzebowaniu katechizowanych. Widocznym znakiem słabej skuteczności katechezy jest załamanie rekrutacji młodzieży i dzieci do takich wspólnot parafialnych.

Katecheza parafialna powinna być realizowana przez katechetę także w ramach duszpasterstwa specjalistycznego i zawodowego. Wspólnota parafialna składa się z osób należących do różnych grup zawodowych i społecznych. Sku-

³³ Zob. M. Zajac, *Katecheza parafialna...*, s. 161.

³⁴ Por. J. Charytański, *Lekcja religii w szkole a parafia*, „Przegląd Powszechny” 109, 1992, 6, s. 413.

teczna katecheza zakłada potrzebę dostosowania przekazu Ewangelii do grup jednorodnych, reprezentujących podobny poziom intelektualny z podobnym zakresem doświadczeń życiowych i zawodowych³⁵. Formacja apostołska obejmować musi również katechezę naświetlającą życie zawodowe chrześcijan i stawać się logiczną koniecznością podejmowania aktywności zawodowej przez współczesnych chrześcijan³⁶.

Formacja religijna ludzi dorosłych, zaangażowanych zawodowo może odbywać się na trzech płaszczyznach wzajemnie się uzupełniających. Pierwsza z nich obejmuje kształtowanie świadomości chrześcijańskiej. Chodzi w niej o pogłębienie formacji religijnej poprzez zdobywanie wiedzy religijnej (wykłady z nauki społecznej Kościoła, prelekcje, lektury) i wymianę poglądów dotyczących spraw religijnych³⁷. Drugą płaszczyznę stanowią działania skierowane na rozwój życia chrześcijańskiego, czyli wypełnianie praktyk religijnych, podejmowanie indywidualnej pracy nad sobą (dni skupienia, pielgrzymki, rekolekcje, medytacje), udział w spotkaniach modlitewnych, chrześcijański stosunek do innych ludzi³⁸. Trzecia płaszczyzna dotyczy inicjatyw skierowanych na budowanie wspólnoty, która daje możliwość pozbycia się anonimowości, nawiązania przyjaźni, pogłębiania solidarności międzyludzkiej i odkrywania roli w Kościele³⁹.

ZAKOŃCZENIE

Uwzględniając refleksję rozwijaną dotychczas oraz aktualny kontekst społeczno-kulturowy służby katechety dla parafii, trzeba stwierdzić:

Po pierwsze, głównym zadaniem pozostaje zbudowanie wspólnoty zdolnej do katechizowania ludzi naszych czasów. Katecheta wezwany jest przede wszystkim do promowania wspólnoty chrześcijańskiej, która buduje wyraźną świadomości swojej „tożsamości chrześcijańskiej”. Ten, kto chce głosić i prowadzić taki dialog zbawczy, powinien rozpocząć od osobistego spotkania z Chrystusem i głębokiego zakorzenienia życia w doświadczeniu wspólnoty chrześcijańskiej. To doświadczenie spotkania z Chrystusem, podobnie jak świadomość własnej tożsamości chrześcijańskiej są niezbędne do spełniania misji katechetycznej w sposób żarliwy i bezinteresowny.

³⁵ Por. R. Kamiński, *Parafia miejscem realizacji duszpasterstwa*, w: *Teologia pastoralna. Teologia pastoralna szczegółowa*, red. R. Kamiński, t. 2, Lublin 2002, s. 66.

³⁶ Por. P. Góralczyk, *Świecki chrześcijanin w życiu zawodowym*, „Communio” 1, 1981, 6, s. 56–64.

³⁷ Por. tamże.

³⁸ Zob. C. Murawski, *Teologia małżeństwa i rodziny w nauczaniu biskupów polskich 1945–1980. Studium dogmatyczno-pastoralne*, Sandomierz 1998, s. 83–84.

³⁹ Zob. M. Zajac, *Katecheza parafialna...*, s. 163.

Po drugie, katecheta służący parafii jest wezwany do promowania we wspólnocie eklezjalnego stylu, tzn. umiejętności włączenia się we właściwy kontekst kulturowy, wejścia w problemy środowiska, wspierania nowych relacji międzyludzkich w rodzinach, sąsiedztwie i wspólnocie parafialnej. Jeżeli osoby poczują się akceptowane i kochane, będą bardziej skłonne nawet do słuchania Słowa Bożego i przyjęcia Ewangelii.

Po trzecie, trzeba, aby katecheta służący parafii pomagał członkom swojej wspólnoty pokonywać częstą pokusę bierności i zniechęcenia oraz wspierał ich aktywny i odpowiedzialny udział w życiu wspólnoty. Taka postawa wymaga od nich przewyciężenia rezygnacji oraz świadomości własnych postaw, darów-charyzmatów tak, aby oddać je do dyspozycji wspólnoty dla powszechnego dobra. Odpowiedzialny udział wymaga także wzajemnego szacunku i zaufania od tych, którzy są wezwani do pracy na rzecz rozwoju osób i budowania całej wspólnoty parafialnej⁴⁰.

CATECHIST SERVING THE PARISH COMMUNITY

Summary

The present article is an attempt to reveal a catechist as a man engaged in service to his parish. First, I will present a parish image perceived by a modern man. Then a parish catechist competence will be presented. The next step will be to show a catechist as a guide on the ways of catechesis in the parish community. At the end, I will make an attempt to show a parish catechist activities.

Słowa kluczowe: katecheta, katecheza, parafia, nauczanie

⁴⁰ Zob. J. Bozanic, *Stala formacja kapłana w katechezie*, w: *Kapłan a katecheza w Europie. Materiały z Kongresu Biskupów i Odpowiedzialnych Krajowych za katechizację w Europie, Rzym 5–8 maja 2003*, red. A. Bałoniak, tłum. W. Lisowski, Poznań 2003, s. 85.